

хСекція А1 Освітні науки	
УДК 316.624-053.6:37.018.3	
Дата першого надходження статті до видання	2026-07-30
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-08-30
Дата публікації/оприлюднення	2026-08-30

Емпіричний аналіз поширеності булінгу в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку

Ачкасова Оксана Вікторівна

кандидат економічних наук, доцент,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків,
Україна

e-mail: achkasova.oksana@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7137-3996>

Супрун Юрій Миколайович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи,

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Ніжин, Україна

e-mail: suprun.yurii85@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0001-9033-1414>

Анотація. Статтю присвячено дослідженню поширеності та особливостей проявів булінгу серед дітей та підлітків в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку. Метою дослідження є визначення рівня поширеності булінгу та емпіричний аналіз його проявів у тимчасових дитячих колективах з урахуванням когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів. Емпіричну базу склали результати констатувального експерименту за участю 428 дітей віком 10–17 років із чотирьох дитячих закладів оздоровлення та відпочинку України. Для отримання даних використано комплекс взаємодоповнювальних методів: анкетування, ситуаційні завдання, бесіду, психодіагностичні методики, соціометрію та педагогічне спостереження; результати опрацьовано методами кількісного і якісного аналізу та перевірено за критерієм Пірсона χ^2 . Встановлено, що у більшості дітей переважають середній і низький рівні сформованості досліджуваних компонентів: 74,3 % в експериментальній та 74,6 % у контрольній групах. За когнітивним компонентом виявлено наявність базових знань про булінг, однак недостатню системність їх сформованості, особливо щодо розмежування булінгу, конфлікту й агресії та визначення алгоритму реагування. За емоційно-ціннісним компонентом встановлено переважно негативне ставлення до булінгу та здатність до співпереживання постраждалим, проте готовність до їх активної підтримки виявилася менш сформованою. За поведінковим компонентом виявлено переважання конструктивних моделей взаємодії, водночас зафіксовано пасивну позицію частини свідків, недостатню готовність звертатися по допомогу та неоднорідність соціальної інтегрованості дітей. Статистично значущих відмінностей між експериментальною та контрольною групами не встановлено, що підтверджує їх однорідність на констатувальному етапі. Наукова новизна полягає в уточненні особливостей проявів булінгу в умовах тимчасових різновікових дитячих колективів та емпіричному визначенні рівнів сформованості когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів. Практичне значення результатів полягає у можливості їх використання для розроблення та реалізації програм профілактики

булінгу в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку й визначення пріоритетних напрямів профілактичної роботи з дітьми та підлітками.

Ключові слова: міжособистісна взаємодія, дитячий колектив, соціально-психологічний клімат, соціальна підтримка, емпатійність, конструктивна поведінка, соціальна адаптація, безпека дитячого середовища.

Empirical Analysis of the Prevalence of Bullying in Children's Health and Recreation Facilities

Oksana Viktorivna Achkasova

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine
e-mail: achkasova.oksana@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7137-3996>

Yurii Mykolaiovych Suprun

PhD Student, Third (Educational and Scientific) Level of Higher Education,
Nizhyn Mykola Gogol State University, Nizhyn, Ukraine
e-mail: suprun.yurii85@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0001-9033-1414>

Abstract. The article examines the prevalence and specific manifestations of bullying among children and adolescents in children's health and recreation facilities. The aim of the study is to determine the prevalence of bullying and empirically analyse its manifestations in temporary children's groups, taking into account cognitive, emotional-value, and behavioural components. The empirical basis consisted of the results of a diagnostic experiment involving 428 children aged 10–17 from four children's health and recreation facilities in Ukraine. A set of complementary methods was used to collect the data, including questionnaires, situational tasks, interviews, psychodiagnostic techniques, sociometry, and pedagogical observation; the results were processed using quantitative and qualitative analysis and tested using Pearson's χ^2 criterion. It was established that the majority of children demonstrated medium and low levels of development of the studied components: 74.3% in the experimental group and 74.6% in the control group. Regarding the cognitive component, children demonstrated basic knowledge about bullying, but insufficiently systematic understanding, particularly concerning the distinction between bullying, conflict, and aggression and the identification of appropriate response algorithms. Regarding the emotional-value component, predominantly negative attitudes towards bullying and the ability to empathise with victims were identified; however, readiness to provide active support to victims was less developed. Regarding the behavioural component, constructive interaction patterns prevailed, while a passive position among some bystanders, insufficient readiness to seek help, and differences in children's social integration were also identified. No statistically significant differences were found between the experimental and control groups, confirming their homogeneity at the diagnostic stage. The scientific novelty lies in clarifying the specific manifestations of bullying in temporary mixed-age children's groups and empirically determining the levels of development of the cognitive, emotional-value, and behavioural components. The practical significance of the results lies in their potential use in developing and implementing bullying prevention programmes in children's health and recreation facilities and in identifying priority areas for preventive work with children and adolescents.

Keywords: interpersonal interaction, children's group, socio-psychological climate, social support, empathy, constructive behaviour, social adaptation, safety of the children's environment.

Вступ

Актуальність проблеми. Проблема булінгу залишається одним із вагомих викликів для забезпечення безпечного та сприятливого середовища для дітей і підлітків. Особливої уваги вона набуває в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, де діти протягом тривалого часу перебувають у колективі, взаємодіють із однолітками в умовах спільного проживання, навчання, дозвілля та організованої діяльності. Таке середовище створює специфічні умови для формування міжособистісних відносин, у яких поряд із позитивною взаємодією можуть виникати конфліктні ситуації, прояви агресії, соціального виключення та систематичного переслідування. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю отримання об'єктивних емпіричних даних про масштаби поширення булінгу серед дітей та підлітків у зазначеному середовищі. Важливим є не лише встановлення факту наявності таких проявів, а й визначення особливостей їх поширення, характеру залучення дітей до булінгової взаємодії та відмінностей у сприйнятті й переживанні відповідних ситуацій. Такі дані дають змогу глибше зрозуміти реальний стан міжособистісної взаємодії в дитячих колективах і визначити проблемні аспекти, які потребують цілеспрямованої профілактичної уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує наявність кількох основних підходів до вивчення проблеми булінгу серед дітей та підлітків.

Перший напрям представлений дослідженнями, зосередженими на визначенні поширеності та особливостей прояву булінгу. У міжнародних дослідженнях Т. Biswas та ін. [19] і М. Hosozawa та ін. [25] на основі масштабних вибірок підлітків із різних країн встановлено значне поширення булінгової віктимізації та її варіативність залежно від соціально-демографічних характеристик і національного контексту. При цьому Т. Biswas та ін. [19] додатково акцентують увагу на ролі соціальної підтримки однолітків і батьків, тоді як М. Hosozawa та ін. [25] детальніше аналізують відмінності за статтю, соціально-економічним становищем та академічною успішністю. Схожий підхід до вивчення булінгу як багатофакторного явища простежується у працях П. М. Бойчука, М. А. Козігори та А. М. Романюк [2], Ю. В. Градової [5], О. В. Літвінової [10], Літвінова О.В. [10], у яких досліджуються його соціально-психологічні характеристики, форми прояву та чинники виникнення. Отже, спільним для зазначених досліджень є розуміння булінгу як неоднорідного явища, поширеність якого залежить від комплексу індивідуальних і соціальних чинників.

Другий напрям охоплює дослідження ролі соціального середовища та характеру міжособистісної взаємодії. Т. Е. Waasdorp та ін. [28] пов'язують прояви булінгу з характеристиками шкільного клімату та поведінкою спостерігачів, розглядаючи булінгову ситуацію як процес групової взаємодії. І. Єнгаличева та Н. Остроушко [7] акцентують увагу на соціальній підтримці як ресурсі профілактики булінгу, а О. В. Лісовець [9] розглядає соціально-педагогічну допомогу дітям, які стали жертвами булінгу. Таким чином, ці дослідження об'єднують розуміння значущості соціального оточення дитини, однак увага авторів розподіляється між характеристиками середовища, підтримкою та допомогою учасникам булінгової взаємодії.

Третій напрям становлять дослідження, у яких основна увага приділяється методології виявлення та оцінювання булінгу. А. В. Антонова [1] зосереджується на психодіагностиці ризику булінгу, С. І. Редько [12] поєднує діагностичний і корекційний підходи, а К. А. Graves та ін. [23] звертають увагу на відповідність діагностичних інструментів змісту досліджуваного явища. Спільною позицією авторів є необхідність надійного та змістовно адекватного вимірювання булінгу, водночас відмінність полягає в дослідницьких акцентах: від виявлення ризику до психологічної діагностики та оцінювання якості самих інструментів.

Четвертий напрям пов'язаний із профілактикою та системною протидією булінгу. В. Бондар, Т. Лях та І. Нохріна [4], В. Бондар [2], І. М. Карпич [8], А. І. Лякішева та О. С.

Бартків [11] і С. М. Чернета [16] обґрунтовують необхідність комплексної профілактичної роботи, що передбачає залучення різних суб'єктів освітнього процесу та використання соціально-педагогічних механізмів. Зарубіжні дослідження Н. Gaffney та ін. [21] підтверджують результативність системних програм протидії булінгу, водночас С. V. Crooks та ін. [20] акцентують увагу на значенні довготривалого програмного підходу. Окрему групу становлять дослідження В. М. Шахрай [17] та В. М. Шахрай, Л. В. Гончар [18], у яких профілактика розглядається з урахуванням специфіки цифрового освітнього середовища. Отже, спільним для цих праць є перехід від ситуативного реагування до системної профілактики, хоча конкретні механізми та середовище їх реалізації відрізняються.

Виділення невирішеної частини проблеми. Проведений аналіз свідчить, що сучасні дослідження комплексно охоплюють питання поширеності булінгу, його соціально-психологічних чинників, ролі середовища, методів діагностики та профілактики. Водночас переважна частина досліджень стосується закладів загальної середньої освіти, тоді як специфіка булінгу в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку залишається недостатньо представлена в емпіричних дослідженнях. Особливості тимчасових дитячих колективів, спільного проживання, інтенсивної міжособистісної взаємодії та організації дозвілля зумовлюють необхідність окремого вивчення поширеності булінгу саме в цьому середовищі.

Мета статті полягає у визначенні та емпіричному аналізі рівня поширеності булінгу серед дітей та підлітків у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, а також виявленні основних особливостей його прояву в зазначеному середовищі.

Наукова новизна полягає в тому, що уточнено особливості проявів булінгу в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку; емпірично досліджено рівні сформованості когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів прояву булінгу, визначено характерні труднощі дітей та підлітків у розпізнаванні, оцінюванні та реагуванні на булінгові ситуації; подальшого розвитку набули уявлення про специфіку проявів булінгу в тимчасових дитячих колективах.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості їх використання під час розроблення та реалізації програм профілактики булінгу в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, а також для вдосконалення змісту профілактичної роботи з дітьми та підлітками з урахуванням виявлених когнітивних, емоційно-ціннісних і поведінкових труднощів.

Методологія

Методи дослідження. Оцінювання рівня прояву булінгу здійснювалося на основі комплексу взаємодоповнювальних діагностичних методів, що забезпечили всебічне дослідження когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів. Поєднання анкетування, психодіагностичних методик, педагогічного спостереження, соціометрії та бесіди забезпечило взаємну перевірку отриманих результатів і підвищило достовірність емпіричних даних. Констатувальний експеримент передбачав послідовне проведення діагностики визначених компонентів, узагальнення та інтерпретацію отриманих результатів, а також статистичну перевірку однорідності експериментальної та контрольної груп.

Для дослідження когнітивного компонента використано авторську анкету «Обізнаність щодо булінгу», авторські ситуаційні кейси, розроблені на основі напівпроективного підходу, та напівструктуровану бесіду. Зазначені методи дали змогу визначити рівень знань дітей про сутність, ознаки, форми, причини та наслідки булінгу, їхню здатність розпізнавати булінгові ситуації, визначати ролі учасників та обирати способи реагування.

Для дослідження емоційно-ціннісного компонента застосовано Базову шкалу емпатії D. Jolliffe та D. P. Farrington для визначення рівня емпатії та авторську анкету «Ставлення до булінгу та готовність допомогти постраждалому». Їх використання дозволило оцінити ставлення дітей до булінгу, неприйняття насильства, емоційне ставлення до постраждалих, готовність їх підтримувати та реагувати на випадки цькування.

Для дослідження поведінкового компонента використано Переглянутий опитувальник «Агресор/жертва» Д. Ольвеуса, Опитувальник ролей учасників булінгу К. Салміваллі, авторську адаптацію соціометричної методики та педагогічне спостереження. Зазначені методи дали змогу визначити досвід участі дітей у ситуаціях булінгу, їхні поведінкові ролі, готовність реагувати та звертатися по допомогу, особливості міжособистісних взаємин і соціальної інтегрованості у тимчасовому дитячому колективі.

Кількісний аналіз застосовано для узагальнення результатів діагностичних методик, визначення абсолютних і відносних показників та рівнів сформованості трьох компонентів. Якісний аналіз використано для опрацювання результатів напівструктурованої бесіди, ситуаційних кейсів, педагогічного спостереження та відкритих відповідей, що дало змогу виявити особливості сприйняття булінгу, аргументації суджень і поведінкового реагування дітей.

Для перевірки статистичної однорідності експериментальної та контрольної груп на констатувальному етапі застосовано критерій Пірсона χ^2 , який дав змогу встановити наявність або відсутності статистично значущих відмінностей між розподілами респондентів за рівнями сформованості досліджуваних компонентів.

Джерела даних. Емпіричну базу дослідження склали дані констатувального експерименту, проведеного серед 428 дітей віком 10–17 років, які перебували на оздоровленні та відпочинку під час літніх табірних змін у чотирьох дитячих закладах оздоровлення та відпочинку України. Вибірка включала 214 хлопців і 214 дівчат; найбільшою була вікова група 12–15 років (61,4%). Збір даних здійснювався під час табірних змін тривалістю 14–21 день у складі тимчасових різновікових дитячих колективів. До емпіричної бази увійшли результати анкетування, ситуаційних кейсів, напівструктурованої бесіди, психодіагностичних методик, соціометричного дослідження та педагогічного спостереження. Дані отримано безпосередньо від учасників дослідження та шляхом систематичного спостереження за їхньою поведінкою в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку.

Інструменти аналізу. Статистичну обробку результатів констатувального експерименту здійснено із застосуванням Microsoft Excel для обчислення абсолютних і відносних показників, визначення розподілу респондентів за рівнями сформованості компонентів та узагальнення емпіричних даних.

Обмеження дослідження. Результати дослідження поширюються на дітей та підлітків віком 10–17 років, які перебувають у тимчасових дитячих колективах закладів оздоровлення та відпочинку, та відображають особливості проявів булінгу в умовах літніх табірних змін. Узагальнення результатів на дітей інших вікових категорій, учнів постійних шкільних колективів або інші типи дитячих закладів потребує додаткової емпіричної перевірки та може вимагати адаптації діагностичного інструментарію.

Результати

Для отримання об'єктивних емпіричних даних щодо поширеності булінгу в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку було організовано констатувальний етап психолого-педагогічного експерименту. Експеримент як метод емпіричного дослідження дає змогу цілеспрямовано вивчати досліджуване явище, встановлювати його вихідний стан та отримувати дані, необхідні для подальшої перевірки ефективності

визначених педагогічних впливів [14]. На констатувальному етапі було встановлено фактичний стан проявів булінгу в умовах тимчасових дитячих колективів, визначено особливості залучення дітей до ситуацій булінгу, їхнього ставлення до таких проявів та характеру поведінкових реакцій. Комплексний характер дослідження передбачав вивчення не лише безпосереднього досвіду участі в булінгових ситуаціях, а й когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів його прояву.

Базою проведення дослідження стали чотири дитячі заклади оздоровлення та відпочинку України, які відрізняються за організаційними умовами діяльності та формами організації дитячого дозвілля: приватний дитячий табір-готель «Шоколад» [6], дитячий оздоровчий заклад санаторного типу «Чайка» [15], позаміський дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Зміна» [13] та дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Дивограй». Залучення закладів із різними організаційними умовами, змістом виховної роботи та моделями організації дозвілля забезпечило можливість охопити різні умови функціонування тимчасових дитячих колективів.

У дослідженні взяли участь 428 дітей віком від 10 до 17 років, які перебували на оздоровленні та відпочинку під час літніх табірних змін. Вибірка була рівномірно представлена за статтю: 214 хлопців (50,0%) та 214 дівчат (50,0%). Найчисельнішою була вікова група 12–15 років, яка становила 61,4 % загальної кількості учасників. Саме цей віковий період характеризується активним розвитком міжособистісної взаємодії, формуванням статусно-рольових відносин у групі однолітків та підвищеною чутливістю до соціального схвалення і відторгнення, що зумовлює його особливу значущість для дослідження булінгової взаємодії. Специфіка досліджуваної вибірки визначалася тим, що діти перебували у складі тимчасових різновікових колективів, сформованих переважно на одну табірну зміну тривалістю 14–21 день. Значна частина учасників до початку зміни не була знайома між собою, тому нові міжособистісні контакти, неформальна структура групи, статусні позиції, лідерські відносини та правила взаємодії формувалися протягом досить короткого часу. За таких умов поряд із конструктивною взаємодією можуть швидко виникати конфліктні ситуації, прояви агресивної поведінки, соціального виключення та інші форми негативної взаємодії. Це визначило доцільність вивчення поширеності булінгу саме в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку.

Для комплексного емпіричного аналізу булінгу було використано критерії, об'єднані у три взаємопов'язані компоненти: когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий. Когнітивний компонент характеризував рівень знань та обізнаності дітей щодо сутності булінгу, його ознак і форм, а також здатність розпізнавати булінгові ситуації. Його показниками визначено рівень обізнаності про булінг та здатність ідентифікувати його прояви. Емоційно-ціннісний компонент відображав ставлення дітей до булінгу, його учасників та ситуацій, пов'язаних із проявами насильства і переслідування. Основними показниками цього компонента визначено емоційне ставлення до учасників булінгової взаємодії, ціннісне ставлення до неприйнятності булінгу та рівень емпатійного реагування на переживання постраждалих. Поведінковий компонент характеризував особливості поведінки дітей у ситуаціях булінгу та їхню готовність до конструктивного реагування. Його показниками визначено характер поведінкової реакції на ситуації булінгу, готовність протидіяти негативній взаємодії, здатність звертатися по допомогу та готовність підтримувати дитину, яка зазнала булінгу. Визначені компоненти та показники дали змогу розглянути булінг як комплексне явище, що проявляється не лише у факті безпосереднього переслідування дитини, а й у рівні його усвідомлення, емоційно-ціннісному ставленні дітей та особливостях поведінки в ситуаціях булінгової взаємодії. Для отримання кількісних і якісних характеристик за кожним із визначених напрямів було застосовано комплекс

діагностичних методик, результати яких підлягали подальшому узагальненню та інтерпретації.

Відповідно до логіки дослідження результати констатувального експерименту представлено послідовно за трьома компонентами.

Аналіз сформованості *когнітивного компонента* здійснювався за критерієм обізнаності щодо булінгу. Його оцінювання передбачало визначення таких показників: рівень знань про сутність, ознаки, форми, причини та наслідки булінгу; здатність розпізнавати булінгові ситуації; знання ролей учасників булінгової взаємодії; обізнаність щодо способів запобігання булінгу, алгоритму реагування та можливостей отримання допомоги. Для комплексного оцінювання зазначених показників було використано три взаємодоповнювальні методики: авторську анкету, ситуаційні кейси та напівструктуровану бесіду. Їх поєднання дало змогу оцінити не лише засвоєння дітьми теоретичних знань, а й здатність застосовувати їх під час аналізу конкретних ситуацій та аргументувати власну позицію.

Результати авторського анкетування засвідчили, що більшість респондентів володіє базовими уявленнями про булінг, однак рівень їхньої обізнаності є недостатньо сформованим та неоднорідним. Найвищі результати отримано за завданнями, що стосувалися сутності булінгу, його основних ознак і можливих наслідків: частка правильних відповідей становила 56–61%. Найбільші труднощі викликало розмежування булінгу, конфлікту та агресії, де правильні відповіді надали близько 50 % респондентів. Знання ролей учасників булінгової взаємодії та способів реагування також залишалися недостатньо сформованими: частка правильних відповідей за цими блоками становила 53–55%. Середній показник правильного виконання завдань анкети становив близько 55%.

Ситуаційні кейси дали змогу перевірити здатність застосовувати отримані знання під час аналізу конкретних ситуацій. Більшість дітей правильно розпізнавала очевидні випадки булінгу та конфлікту, однак складнішими виявилися завдання, що вимагали обґрунтування відповіді, визначення сукупності ознак булінгу, ролей усіх учасників та вибору послідовного алгоритму реагування. Характерною була тенденція до ототожнення булінгу переважно з фактом образи або приниження без урахування систематичності дій, дисбалансу сил та їх умисного характеру. Меншою мірою усвідомлювалася роль спостерігачів та можливості їхнього впливу на розвиток ситуації.

Результати напівструктурованої бесіди загалом підтвердили виявлені тенденції. Діти переважно могли пояснити загальне значення поняття «булінг» та назвати окремі його прояви, однак під час аргументації відповідей часто потребували додаткових уточнювальних запитань. Найбільші труднощі стосувалися розмежування булінгу і конфлікту, визначення ролі спостерігачів та обґрунтування послідовності дій у випадку виявлення булінгу.

Отже, результати трьох методик засвідчили достатню наявність у дітей базових уявлень про булінг, але водночас виявили недостатню системність цих знань та труднощі їх практичного застосування. Інтеграція отриманих результатів дала змогу визначити рівні сформованості показників когнітивного компонента. Узагальнені результати представлено в табл. 1.

Таблиця 1. Узагальнені результати діагностування рівня обізнаності дітей та підлітків щодо проблеми булінгу

Показники	Високий рівень, %		Середній рівень, %		Низький рівень, %	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Знання сутності булінгу	22,0	21,5	50,9	51,4	27,1	27,1
Розуміння характерних ознак булінгу	20,6	21,2	49,8	49,3	29,6	29,5

Розмежування булінгу, конфлікту та агресії	18,7	19,1	48,5	49,0	32,8	31,9
Знання причин і наслідків булінгу	21,4	20,8	51,2	51,8	27,4	27,4
Знання способів запобігання булінгу	19,8	20,4	50,7	49,9	29,5	29,7
Знання алгоритму реагування на випадки булінгу	18,9	19,3	47,6	48,2	33,5	32,5
Обізнаність щодо можливостей отримання допомоги	20,7	21,0	49,6	49,2	29,7	29,8

Джерело: розроблено авторами

Аналіз узагальнених результатів, наведених у табл. 1, засвідчив переважання середнього рівня сформованості когнітивного компонента в обох групах. Залежно від показника його продемонстрували 47,6–51,2% дітей експериментальної групи та 48,2–51,8% контрольної групи. Високий рівень виявлено у 18,7–22,0% дітей експериментальної та 19,1–21,5% контрольної групи, тоді як низький рівень становив відповідно 27,1–33,5% та 27,1–32,5%.

Отримані результати свідчать, що більшість дітей володіє базовими знаннями про булінг, проте вони ще недостатньо системні для впевненого розпізнавання його проявів та вибору адекватної моделі реагування. Найбільші труднощі стосувалися розмежування булінгу, конфлікту й агресії та визначення алгоритму реагування, що підтверджує результати проведених діагностичних процедур. Виявлені прогалини обґрунтовують необхідність цілеспрямованої профілактичної роботи з дітьми в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку.

Аналіз *емоційно-ціннісного компонента* здійснювався за критерієм ставлення до булінгу, який характеризував ставлення дітей до проявів насильства, емоційне ставлення до постраждалих, готовність надавати їм підтримку та сприйняття відповідальності свідків. Для його оцінювання було використано авторську анкету «Ставлення до булінгу та готовність підтримати постраждалого» та Базову шкалу емпатії (Basic Empathy Scale) D. Jolliffe, D. P. Farrington [24].

Результати авторської анкети засвідчили загалом негативне ставлення більшості дітей до булінгу. За блоком «Ставлення до булінгу» позитивні відповіді надали 73,8% респондентів експериментальної та 75,1% контрольної групи. Емоційне ставлення до постраждалих також характеризувалося достатньо високими показниками, оскільки близько 70% дітей висловлювали співчуття та визнавали необхідність їх підтримки. Водночас нижчими були показники готовності допомогти та ставлення до ролі свідка, які становили близько 60%. Отже, виявлено певну невідповідність між усвідомленням неприйнятності булінгу та готовністю активно протидіяти йому.

Результати Базової шкали емпатії засвідчили переважання середнього рівня її розвитку в обох групах: 54,2% дітей експериментальної та 55,4% контрольної групи. Високий рівень виявлено відповідно у 25,7% та 24,9%, низький у 20,1% та 19,7% респондентів. Отримані результати свідчать, що більшість дітей здатна розпізнавати емоційний стан інших і співпереживати їм, однак емпатійні прояви не завжди трансформуються в активну підтримку постраждалого або готовність втручатися в ситуацію булінгу.

У цілому результати двох методик взаємно доповнюють одне одного та свідчать про переважно позитивне ставлення дітей до неприйнятності булінгу за недостатньо сформованої готовності до активного реагування. Інтеграція отриманих результатів дала змогу визначити рівні сформованості показників емоційно-ціннісного компонента. Узагальнені результати представлено в табл. 2.

Таблиця 2. Узагальнені результати діагностування сформованості емпатії та неприйняття булінгу у дітей та підлітків

Показники	Високий рівень, %		Середній рівень, %		Низький рівень, %	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Неприйняття насильства	31,3	29,8	50,9	52,6	17,8	17,6
Готовність підтримувати постраждалого	27,6	26,4	48,1	49,8	24,3	23,8
Рівень емпатії	25,7	24,9	54,2	55,4	20,1	19,7
Повага до людської гідності	33,2	31,7	49,5	50,8	17,3	17,5
Толерантність	28,5	27,3	51,9	53,1	19,6	19,6
Негативне ставлення до дискримінації	30,8	29,2	50,0	51,7	19,2	19,1
Прагнення підтримувати психологічно безпечне середовище	26,6	25,5	51,4	52,5	22,0	22,0

Джерело: розроблено авторами

Аналіз результатів, наведених у табл. 2, засвідчив переважання середнього рівня сформованості емоційно-ціннісного компонента в обох групах. Високий рівень за більшістю показників продемонстрували близько чверті респондентів, тоді як низький рівень становив 17–24%. Суттєвих відмінностей між експериментальною та контрольною групами не виявлено. Отримані результати засвідчують необхідність цілеспрямованого розвитку емпатії, толерантності та готовності підтримувати постраждалих від булінгу.

Аналіз поведінкового компонента здійснювався за критерієм конструктивної соціальної взаємодії, який характеризував поведінку дітей у ситуаціях булінгу, готовність реагувати на його прояви та звертатися по допомогу, особливості міжособистісної взаємодії й соціальної інтегрованості у тимчасовому дитячому колективі. Показниками критерію визначено схильність до агресивної поведінки, дотримання конструктивних моделей вирішення конфліктів, готовність реагувати на прояви булінгу, готовність звертатися по допомогу, соціальну інтегрованість, участь у спільній діяльності та підтриманні позитивного соціально-психологічного клімату.

Для оцінювання визначених показників використано Переглянутий опитувальник «Агресор/жертва» Д. Ольвеуса [26], Опитувальник ролей учасників булінгу К. Салміваллі [27], авторську адаптацію соціометричної методики для дослідження міжособистісних взаємин дітей та підлітків у дитячому закладі оздоровлення та відпочинку та авторську карту педагогічного спостереження проявів булінгу.

Результати опитувальника Д. Ольвеуса засвідчили, що 43,2% респондентів не мали досвіду участі в ситуаціях булінгу, тоді як 34,9% стикалися з ними 1–2 рази, 14,5% декілька разів на місяць, а 7,5% регулярно, не менше одного разу на тиждень. Отже, майже половина дітей мала певний досвід залучення до булінгових ситуацій. Найчастіше респонденти ідентифікували себе як свідків булінгу. За характером реагування 46,5 % дітей зазначили готовність повідомити про випадок дорослим, 29,2% намагалися б захистити постраждалого, 18,8% обрали позицію невтручання, а 5,5% допускали підтримку агресора або пасивне схвалення його поведінки. Найчастіше допомоги діти готові були шукати у вихователя або педагога (39,4%) та батьків (30,8%), тоді як 11,1% не планували звертатися по допомогу.

Результати Опитувальника ролей учасників булінгу К. Салміваллі показали переважання просоціальних моделей поведінки. Близько третини респондентів відповідали ролі захисника, тоді як майже 28% займали позицію стороннього спостерігача. Роль постраждалого виявлено приблизно у 15% дітей, агресора у 11%, помічника агресора у 7%, підкріплювача агресора у 6%. Отриманий розподіл свідчить про наявність значного потенціалу взаємопідтримки в дитячих колективах, але водночас про поширеність пасивної позиції спостерігача.

Соціометричне дослідження засвідчило, що 48,4% дітей мали достатній рівень соціального прийняття, а близько 24% високий. Водночас майже 19% респондентів характеризувалися низьким рівнем соціального прийняття, а 8,3% перебували у стані соціальної ізоляції. Таким чином, поряд із переважно позитивною соціальною інтегрованістю більшості дітей виявлено групу учасників, які можуть потребувати додаткової соціально-психологічної підтримки.

Результати педагогічного спостереження доповнили дані опитувальних і соціометричних методик. Систематичний прояв конструктивної поведінки було зафіксовано у 29,0% дітей, 52,3% демонстрували її лише в окремих ситуаціях, а 18,7% характеризувалися недостатньою сформованістю конструктивної соціальної взаємодії. Це свідчить, що позитивне ставлення до неприйнятності булінгу та знання способів реагування не завжди реалізуються у відповідній поведінці в реальних ситуаціях міжособистісної взаємодії.

Отже, результати застосованих методик засвідчили наявність у більшості дітей конструктивних поведінкових установок, водночас виявили поширеність пасивної позиції спостерігача, недостатню готовність частини респондентів звертатися по допомогу та неоднорідність соціальної інтегрованості у тимчасових дитячих колективах. Узагальнення результатів чотирьох діагностичних методик дало змогу визначити рівні сформованості поведінкового компонента за встановленими показниками. Розподіл респондентів наведено в табл. 3.

Таблиця 3. Узагальнені результати діагностування сформованості конструктивної соціальної взаємодії у дітей та підлітків

Показники	Високий рівень, %		Середній рівень, %		Низький рівень, %	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Схильність до агресивної поведінки	22,9	25,1	55,3	51,8	21,8	23,1
Дотримання конструктивних моделей вирішення конфліктів	30,7	27,6	48,6	51,0	20,7	21,4
Готовність звертатися по допомогу	31,6	28,8	47,9	50,7	20,5	20,5
Готовність реагувати на прояви булінгу	26,4	28,3	52,8	49,7	20,8	22,0
Соціальна інтегрованість у дитячому колективі	24,1	26,3	50,6	47,9	25,3	25,8
Участь у спільній діяльності	31,4	28,7	47,3	50,4	21,3	20,9
Участь у підтриманні позитивного соціально-психологічного клімату	27,5	29,2	51,2	49,1	21,3	21,7

Джерело: розроблено авторами

Наступним етапом було узагальнено результати діагностики сформованості когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів. Це дало змогу визначити загальний стан сформованості досліджуваних характеристик у дітей та підлітків та порівняти їх за рівнями. Узагальнені результати представлено в табл. 4.

Таблиця 4. Загальна характеристика рівнів сформованості компонентів профілактики булінгу у дітей та підлітків (%)

Рівні	Компоненти						Середнє значення	
	Когнітивний		Емоційно-ціннісний		Поведінковий			
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Високий	20,3	20,5	29,1	27,8	27,8	27,6	25,7	25,3
Середній	49,8	49,8	50,9	52,2	50,5	50,1	50,4	50,7
Низький	29,9	29,7	20,0	19,9	21,7	22,0	23,9	23,9

Аналіз отриманих даних засвідчив, що у більшості дітей та підлітків переважають середній і низький рівні сформованості досліджуваних компонентів: 74,3% в ЕГ та 74,6% у КГ. Високий рівень продемонстрували відповідно 25,7 % та 25,3 % респондентів. Виявлені результати свідчать про недостатню сформованість знань щодо булінгу, емпатійних і ціннісних установок та готовності до конструктивного реагування. Суттєвих відмінностей між ЕГ та КГ не виявлено, що підтверджує їхню однорідність на констатувальному етапі та обґрунтовує необхідність цілеспрямованого формування компонентів профілактики булінгу.

У педагогічних дослідженнях перевірка однорідності експериментальної та контрольної груп на констатувальному етапі необхідна для підтвердження коректності подальшого формувального експерименту. Оскільки результати діагностики представлені у вигляді розподілу респондентів за трьома рівнями сформованості, для статистичного порівняння груп використано критерій Пірсона χ^2 , який дає змогу оцінити відмінності між частотними розподілами двох незалежних вибірок.

Для розрахунку використано абсолютні частоти: $N_1 = 107$, $N_2 = 107$; $Q_{11} = 28$, $Q_{12} = 54$, $Q_{13} = 25$; $Q_{21} = 27$, $Q_{22} = 54$, $Q_{23} = 26$. За результатами розрахунку отримано $\chi^2_{\text{експ}} = 0,038$, що менше критичного значення $\chi^2_{\text{кр}} = 5,991$. Отже, статистично значущих відмінностей між експериментальною та контрольною групами на констатувальному етапі не виявлено, що підтверджує їх статистичну однорідність і можливість подальшого проведення формувального експерименту.

Узагальнення результатів констатувального етапу дало змогу виявити низку взаємопов'язаних проблем у межах когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів структури оцінювання проявів булінгу в умовах дитячого закладу оздоровлення та відпочинку. У когнітивному компоненті встановлено недостатню обізнаність частини дітей щодо сутності, ознак і форм булінгу, труднощі його розмежування з конфліктом та недостатнє знання способів реагування. В емоційно-ціннісному компоненті виявлено недостатню готовність окремих дітей підтримувати постраждалих, нестійкість емпатійних проявів та недостатнє усвідомлення відповідальності за психологічно безпечне середовище. У поведінковому компоненті труднощі проявлялися у пасивній позиції частини свідків, недостатній готовності реагувати на булінг і звертатися по допомогу, труднощах конструктивної соціальної взаємодії та низькій соціальній інтегрованості окремих дітей.

Виявлені проблеми є взаємопов'язаними: недостатня обізнаність ускладнює розпізнавання булінгу, недостатня сформованість емоційно-ціннісного ставлення може знижувати готовність підтримувати постраждалих, що відповідно позначається на поведінці дітей у ситуаціях булінгу. Отримані результати підтверджують необхідність

комплексного підходу до профілактики булінгу, спрямованого на одночасне врахування когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів його прояву в умовах дитячого закладу оздоровлення та відпочинку.

Обговорення

Інтерпретація результатів. Отримані результати свідчать, що прояви булінгу в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку мають комплексний характер і пов'язані не лише з безпосереднім досвідом участі дітей у ситуаціях цькування, а й з рівнем їхньої обізнаності, емоційним ставленням та готовністю до відповідної поведінки. Переважання середнього та низького рівнів за більшістю показників може пояснюватися специфікою тимчасових дитячих колективів, у яких міжособистісні зв'язки, статусні позиції та норми взаємодії формуються протягом короткого періоду. За таких умов діти можуть ще не мати достатньої впевненості у власному соціальному статусі та способах реагування на проблемні ситуації.

Виявлена невідповідність між переважно негативним ставленням до булінгу та меншою готовністю активно втручатися у відповідні ситуації є особливо показовою. Більшість дітей усвідомлює неприйнятність насильства та співчуває постраждалим, проте це не завжди переходить у реальну поведінкову активність. Одним із можливих пояснень є залежність поведінки свідків від групових норм, соціального статусу та оцінки однолітків. У цьому контексті важливим є врахування характеристик соціально-психологічного клімату та міжособистісної взаємодії під час оцінювання проявів булінгу, що відповідає сучасним підходам до комплексного дослідження освітнього середовища [22]. У тимчасовому колективі, де соціальні зв'язки ще нестабільні, активне втручання може сприйматися дитиною як потенційна загроза власному становищу в групі.

Переважання середнього рівня емпатії також може пояснювати відмінність між емоційним ставленням та поведінковою готовністю. Емпатія створює передумови для співпереживання постраждалому, однак сама по собі не гарантує активного захисту чи звернення по допомогу. Таким чином, ефективне запобігання булінгу потребує не лише формування знань і негативного ставлення до насильства, а й розвитку конкретних моделей безпечного реагування.

Порівняння з іншими дослідженнями. Отримані результати загалом узгоджуються з дослідженнями, у яких булінг розглядається як комплексне соціально-психологічне явище, що охоплює особливості його сприйняття, емоційного ставлення та поведінки дітей [1; 2]. Виявлені труднощі у розмежуванні булінгу, конфлікту й агресії також відповідають результатам досліджень, які наголошують на складності ідентифікації булінгових ситуацій [5; 12].

Переважання середнього рівня емпатії та недостатня готовність частини дітей переходити від співчуття до активної допомоги узгоджуються з положеннями D. Jolliffe та D. P. Farrington [24] щодо значення емпатії у соціальній взаємодії. Водночас результати щодо значної частки пасивних спостерігачів співвідносяться з підходом C. Salmivalli [27] та висновками T. E. Waasdorp та співавторів [28], які підкреслюють важливість поведінки свідків у розвитку булінгової ситуації.

Результати щодо поширеності досвіду булінгу загалом відповідають міжнародним даним про значну варіативність його проявів залежно від характеристик соціального середовища та рівня підтримки [19; 25]. Водночас наше дослідження конкретизує ці положення щодо тимчасових дитячих колективів, у яких міжособистісні відносини та соціальні ролі формуються протягом короткого періоду. Це може пояснювати виявлену невідповідність між негативним ставленням дітей до булінгу та недостатньою готовністю активно реагувати на його прояви.

Наукова новизна полягає в тому, що уточнено особливості проявів булінгу в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку з урахуванням специфіки тимчасових різновікових дитячих колективів; емпірично досліджено рівні сформованості когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів проявів булінгу, визначено характерні труднощі дітей та підлітків у розпізнаванні булінгових ситуацій, розмежуванні булінгу, конфлікту й агресії, емоційному реагуванні на переживання постраждалих, готовності до їх підтримки та конструктивного реагування; встановлено особливості поведінкових ролей дітей, їхньої соціальної інтегрованості та готовності звертатися по допомогу; подальшого розвитку набули уявлення про прояви булінгу як комплексного явища, що визначається взаємозв'язком когнітивних, емоційно-ціннісних і поведінкових характеристик дітей у специфічному середовищі тимчасового дитячого колективу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання під час розроблення, змістового наповнення та реалізації програм профілактики булінгу в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. Виявлені рівні та проблемні характеристики когнітивного, емоційно-ціннісного і поведінкового компонентів можуть бути використані педагогічними працівниками, вихователями, практичними психологами та соціальними педагогами для визначення пріоритетних напрямів профілактичної роботи, зокрема розвитку обізнаності дітей щодо ознак булінгу, формування навичок його розпізнавання та безпечного реагування, розвитку емпатії, готовності підтримувати постраждалих, звертатися по допомогу та конструктивно взаємодіяти з однолітками. Результати дослідження можуть також використовуватися для диференціації профілактичних заходів з урахуванням поведінкових ролей дітей, рівня їхньої соціальної інтегрованості та специфіки формування тимчасових дитячих колективів, а розроблений комплекс діагностичних процедур може застосовуватися для первинного оцінювання стану булінгової взаємодії та визначення напрямів подальшої профілактичної роботи.

Висновки

Встановлено, що прояви булінгу в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку мають комплексний характер і охоплюють взаємопов'язані когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий компоненти. Результати емпіричного дослідження засвідчили переважання середнього та низького рівнів їх сформованості у 74,3 % дітей ЕГ та 74,6 % КГ, тоді як високий рівень виявлено відповідно у 25,7 % та 25,3 % респондентів. За когнітивним компонентом виявлено наявність базових знань про булінг за недостатньої системності їх сформованості, зокрема труднощі у розмежуванні булінгу, конфлікту й агресії та визначенні алгоритму реагування. За емоційно-ціннісним компонентом встановлено переважно негативне ставлення дітей до булінгу та здатність до співпереживання постраждалим, проте готовність до їх активної підтримки та протидії булінгу виявилася менш сформованою. За поведінковим компонентом встановлено переважання конструктивних моделей взаємодії за одночасної наявності пасивної позиції частини свідків, недостатньої готовності звертатися по допомогу та неоднорідної соціальної інтегрованості дітей у тимчасових колективах. Статистично підтверджено однорідність експериментальної та контрольної груп на констатувальному етапі, що створює необхідні передумови для подальшого проведення формувального експерименту. Виявлені проблеми обґрунтовують необхідність комплексної профілактики булінгу, спрямованої на одночасний розвиток знань про булінг, емпатії, неприйняття насильства, навичок конструктивної взаємодії та безпечного реагування на булінгові ситуації. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням та експериментальною перевіркою ефективності комплексної програми профілактики булінгу в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку.

Список використаних джерел

1. Антонова А. В. Психодіагностика ризику булінгу в школі. *Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я*. 2021. № 2 (3). С. 3–35. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/psych-health/article/view/122>.
2. Бойчук П. М., Козігора М. А., Романюк А. М. Булінг як соціально-психологічне явище у сучасному освітньому просторі. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Т. 2, № 3. С. 10–16. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.2.2>.
3. Бондар В. Зарубіжний досвід профілактики булінгу. *Humanitas*. 2023. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.5.1>.
4. Бондар В., Лях Т., Нохріна І. Системний підхід до профілактики булінгу в закладі загальної середньої освіти. *Humanitas*. 2023. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.1>.
5. Градова Ю. В. Булінг в Україні: проблема очима дитини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. Вип. 63. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.63.7>.
6. Дитячий табір-готель «Шоколад»: офіційний сайт. URL: <https://superlager.org.ua/>
7. Єнгаличева І., Остроушко Н. Теорія соціальної підтримки як інструмент профілактики булінгу в інклюзивних класах. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2025. № 2 (15). DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(15\).2025.343339](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(15).2025.343339).
8. Карпич І. М. Соціальна робота з профілактики булінгу серед молоді. *Humanitas*. 2024. № 5. С. 34–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.5.5>.
9. Лісовець О. В. Зміст соціально-педагогічної допомоги учням-жертвам булінгу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2022. Вип. 50. С. 169–173. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.169-173>.
10. Літвінова О. В. Дослідження психологічних чинників підліткового булінгу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2019. № 2. С. 183–189.
11. Лякішева А. І., Бартків О. С. Програма соціальної профілактики булінгу в середовищі старших підлітків. *Humanitas*. 2024. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.4.7>.
12. Редько С. І. Психологічна діагностика та корекція булінгу в підлітковому віці. *Перспективи та інновації науки. Серія «Психологія», Серія «Педагогіка», Серія «Медицина»*. 2025. № 4 (50). С. 1651–1663.
13. Позаміський дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Зміна». URL: <https://www.ukraine.com.ua/egrpou/20578818/>.
14. Соломка Е. Т. Експеримент у психолого-педагогічному дослідженні. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*. 2026. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2026-11-1>.
15. Товариство з обмеженою відповідальністю «Дитячий оздоровчий заклад санаторного типу «Чайка»». URL: <https://chayka-boguslav.com/>.
16. Чернета С. М. Профілактика булінгу в закладах освіти України з урахуванням законодавчих змін. *Humanitas*. 2025. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.6.31>.
17. Шахрай В. М. Запобігання булінгу в цифровому освітньому середовищі: стан і способи вдосконалення. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2024. Вип. 2 (28). С. 245–259. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-2-245-259>.
18. Шахрай В. М., Гончар Л. В. Запобігання і подолання булінгу в цифровому освітньому середовищі: результати дослідження. *Освіта: сучасні дискурси*. 2025. № 8. С. 16–26. DOI: <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2025-8-02>.

19. Biswas T., Scott J. G., Munir K., Thomas H. J., Huda M. M., Hasan M. M., de Vries T. D., Baxter J., Mamun A. A. Global variation in the prevalence of bullying victimisation amongst adolescents: Role of peer and parental supports. *EClinicalMedicine*. 2020. Vol. 20. Article 100276. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100276>.
20. Crooks C. V., Jaffe P. G., Dunlop C., Kerry A., Exner-Cortens D. Preventing gender-based violence among adolescents and young adults: Lessons from 25 years of program development and evaluation. *Violence Against Women*. 2019. Vol. 25, No. 1. P. 29–55. DOI: <https://doi.org/10.1177/1077801218815778>.
21. Gaffney H., Ttofi M. M., Farrington D. P. Effectiveness of School-Based Programs to Reduce Bullying Perpetration and Victimization: An Updated Systematic Review and Meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*. 2021. Vol. 17, No. 2. P. 1–76. DOI: <https://doi.org/10.1002/cl2.1143>.
22. González C., Sanmartín R., Vicent M., Inglés C. J. Systematic and evaluative review of school climate instruments for students, teachers, and parents. *Psychology in the Schools*. 2023. Vol. 60, No. 6. P. 1781–1836. DOI: <https://doi.org/10.1002/pits.22838>.
23. Graves K. A., Mirielli L. G., Ousley C., Rose C. A. Literature Review and Content Analysis of Bullying Assessments: Are We Measuring What We Intend to? *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2025. Vol. 22, No. 1. Article 29. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph22010029>.
24. Jolliffe D., Farrington D. P. Development and validation of the Basic Empathy Scale. *Journal of Adolescence*. 2006. Vol. 29, No. 4. P. 589–611. DOI: 10.1016/j.adolescence.2005.08.010.
25. Hosozawa M., Bann D., Fink E., Elsdén E., Baba S., Iso H., Patalay P. Bullying victimisation in adolescence: prevalence and inequalities by gender, socioeconomic status and academic performance across 71 countries. *EClinicalMedicine*. 2021. Vol. 41. Article 101142. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2021.101142>.
26. Olweus D. Bully/victim problems in school: facts and intervention. *European Journal of Psychology of Education*. 1991. Vol. XII. 4. P. 495–510.
27. Salmivalli C. Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*. 2010. Vol. 15. No. 2. P. 112–120.
28. Waasdorp T. E., Fu R., Clary L. K., Bradshaw C. P. School Climate and Bullying Bystander Responses in Middle and High School. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2022. Vol. 80. Article 101412. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2022.101412>.

References

1. Antonova, A. V. (2021). Psykhodiahnostyka ryzyku bulinhu v shkoli [Psychodiagnostics of bullying risk at school]. *Suchasna medytsyna, farmatsiia ta psykhologichne zdorovia*, (2(3)), 3–35. <https://journals.maup.com.ua/index.php/psych-health/article/view/122>
2. Boichuk, P. M., Kozihora, M. A., & Romaniuk, A. M. (2021). Bulinh yak sotsialno-psykhologichne yavyshche u suchasnomu osvithomu prostori [Bullying as a socio-psychological phenomenon in the modern educational space]. *Akademichni studii. Seriiia "Pedahohika"*, 2(3), 10–16. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.2.2>
3. Bondar, V. (2023). Zarubizhnyi dosvid profilaktyky bulinhu [Foreign experience in bullying prevention]. *Humanitas*, (5). <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.5.1>
4. Bondar, V., Liakh, T., & Nokhrina, I. (2023). Systemnyi pidkhid do profilaktyky bulinhu v zakladi zahalnoi serednoi osvity [A systematic approach to bullying prevention in general secondary education institutions]. *Humanitas*, (2). <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.1>
5. Hradova, Yu. V. (2021). Bulinh v Ukraini: problema ochyma dytyny [Bullying in Ukraine: The problem through the eyes of a child]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho*

natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo, (63). <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.63.7>

6. Dytiatchyi tabir-hotel "Shokolad": Ofitsiyni sait [Children's camp-hotel "Shokolad": Official website]. (n.d.). <https://superlager.org.ua/>

7. Yenhalychева, I., & Ostroushko, N. (2025). Teoriia sotsialnoi pidtrymky yak instrument profilaktyky bulinhu v inkliuzyvnykh klasakh [Social support theory as a tool for bullying prevention in inclusive classrooms]. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*, (2(15)). [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(15\).2025.343339](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(15).2025.343339)

8. Karpych, I. M. (2024). Sotsialna robota z profilaktyky bulinhu sered molodi [Social work on bullying prevention among young people]. *Humanitas*, (5), 34–40. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.5.5>

9. Lisovets, O. V. (2022). Zmist sotsialno-pedahohichnoi dopomohy uchniam-zhertvam bulinhu [Content of social-pedagogical assistance to students who are victims of bullying]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota*, (50), 169–173. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.169-173>

10. Litvinova, O. V. (2019). Doslidzhennia psykholohichnykh chynnykiv pidlitkovoho bulinhu [Study of psychological factors of adolescent bullying]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii "Psykholohichni nauky"*, (2), 183–189.

11. Liakisheva, A. I., & Bartkiv, O. S. (2024). Prohrama sotsialnoi profilaktyky bulinhu v seredovyskhi starshykh pidlitkiv [Social bullying prevention programme among older adolescents]. *Humanitas*, (4). <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.4.7>

12. Redko, S. I. (2025). Psykholohichna diahnozyka ta korektsiia bulinhu v pidlitkovomu vitsi [Psychological diagnosis and correction of bullying in adolescence]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Serii "Psykholohiia", Serii "Pedahohika", Serii "Medytsyna"*, (4(50)), 1651–1663.

13. Pozamiskyi dytiachyi zaklad ozdorovlennia ta vidpochynku "Zmina" [Suburban children's health and recreation facility "Zmina"]. (n.d.). <https://www.ukraine.com.ua/egrpou/20578818/>

14. Solomka, E. T. (2026). Eksperyment u psykholoho-pedahohichnomu doslidzhenni [Experiment in psychological and pedagogical research]. *Pedahohichna innovatyka: Suchasnist ta perspektyvy*, (11). <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2026-11-1>

15. Tovarystvo z obmezhenoiu vidpovidalnistiu "Dytiachyi ozdorovchyi zaklad sanatornoho typu 'Chaika'" [Limited liability company "Children's health facility of sanatorium type 'Chaika'"]. (n.d.). <https://chayka-boguslav.com/>

16. Cherneta, S. M. (2025). Profilaktyka bulinhu v zakladakh osvity Ukrainy z urakhuvanniam zakonodavchykh zmin [Bullying prevention in educational institutions of Ukraine taking into account legislative changes]. *Humanitas*, (6). <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.6.31>

17. Shakhrai, V. M. (2024). Zapobihannia bulinhu v tsyfrovomu osvitnomu seredovyskhi: Stan i sposoby vdoskonalennia [Preventing bullying in the digital educational environment: Current state and ways of improvement]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 2(28), 245–259. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-2-245-259>

18. Shakhrai, V. M., & Honchar, L. V. (2025). Zapobihannia i podolannia bulinhu v tsyfrovomu osvitnomu seredovyskhi: Rezultaty doslidzhennia [Preventing and overcoming bullying in the digital educational environment: Research results]. *Osvita: Suchasni dyskursy*, (8), 16–26. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2025-8-02>

19. Biswas, T., Scott, J. G., Munir, K., Thomas, H. J., Huda, M. M., Hasan, M. M., de Vries, T. D., Baxter, J., & Mamun, A. A. (2020). Global variation in the prevalence of bullying victimisation amongst adolescents: Role of peer and parental supports. *EClinicalMedicine*, 20, 100276. <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100276>

20. Crooks, C. V., Jaffe, P. G., Dunlop, C., Kerry, A., & Exner-Cortens, D. (2019). Preventing gender-based violence among adolescents and young adults: Lessons from 25 years of program development and evaluation. *Violence Against Women*, 25(1), 29–55. <https://doi.org/10.1177/1077801218815778>
21. Gaffney, H., Ttofi, M. M., & Farrington, D. P. (2021). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying perpetration and victimization: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, 17(2), 1–76. <https://doi.org/10.1002/cl2.1143>
22. González, C., Sanmartín, R., Vicent, M., & Inglés, C. J. (2023). Systematic and evaluative review of school climate instruments for students, teachers, and parents. *Psychology in the Schools*, 60(6), 1781–1836. <https://doi.org/10.1002/pits.22838>
23. Graves, K. A., Mirielli, L. G., Ousley, C., & Rose, C. A. (2025). Literature review and content analysis of bullying assessments: Are we measuring what we intend to? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 22(1), 29. <https://doi.org/10.3390/ijerph22010029>
24. Jolliffe, D., & Farrington, D. P. (2006). Development and validation of the Basic Empathy Scale. *Journal of Adolescence*, 29(4), 589–611. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.08.010>
25. Hosozawa, M., Bann, D., Fink, E., Elsdén, E., Baba, S., Iso, H., & Patalay, P. (2021). Bullying victimisation in adolescence: Prevalence and inequalities by gender, socioeconomic status and academic performance across 71 countries. *EClinicalMedicine*, 41, 101142. <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2021.101142>
26. Olweus, D. (1991). Bully/victim problems in school: Facts and intervention. *European Journal of Psychology of Education*, 6(4), 495–510.
27. Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15(2), 112–120.
28. Waasdorp, T. E., Fu, R., Clary, L. K., & Bradshaw, C. P. (2022). School climate and bullying bystander responses in middle and high school. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 80, 101412. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2022.101412>